

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

NYGADE 3, EBELTOFT

SYDDJURS KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	9.9.2014
Besigtiget af:	Stefanie Høy Brink
Journalnummer:	2013-7.82.07/706-0001
Kommune:	Syddjurs Kommune
Adresse:	Nygade 3, 8400 Ebeltoft
Betegnelse:	Nygade 3, Ebeltoft
Fredningsår:	1984
Omfang:	<i>Forhuset (1811)</i>

BYGNINGSBESKRIVELSE

Nygade 3 ligger midt i husrækken på den lille brolagte gade, der skråner fra Nørrebakken op mod Nørre Allé i den nordlige del af Ebeltofts gamle bykerne. Bag forhuset er en mindre gård delvist belagt med pigsten, et lille baghus og bag denne en have. Baghuset er ikke omfattet af fredningen

Nygade 3 er en bygning på fem fag i bindingsværk, der står på en høj, sorttjæret sokkel og afsluttes af et ubrudt, halvvalmet, rødt og let opskalket tegltag, i rygningen sidder en hvidtet skorstenspipe med sokkel og krave. Facaden er overpudset og rødkalket, mens gårdsiden har sorttjæret bindingsværk og rødkalkede tavler. Facaden afsluttes af en sortmalet, skråtstillet sugfjæl. På gårdsiden ses gennemstukne bjælkeender og vandretstillet sugfjæl, der hviler på nyere knægte. En granittrappe fører op til hoveddøren, der er en traditionelt udført, tofløjet fyldingsdør med diamantbosses og dobbelt slagliste. Mod gårdsiden sidder en nyere, enfløjet fyldingsdør med en opsproset rude i den øverste del. Vinduerne er ældre og torammede. Både vinduer og døre er blåmalede.

I det indre er en traditionel planløsning med en forstue, der flankeres af to stuer, hvoraf den nordre er gennemlyst. Bag forstuen er køkkenet og i det tidligere spisekammer er der indrettet badeværelse. I forstuen er en ældre hønsestige til den udnyttede tageetage, hvor der er et værelse. Gulvene er traditionelt udførte bræddegulve og lofterne er ældre listeinddækkede bræddelofters mellem synlige bjælker. Der er bevaret flere ældre bygningsdele og -detaljer, herunder revle-, og fyldingsdøre med ældre greb, gang- og låsetøj samt gerichter, vinduer med ældre anverfere og stormkroge og nyere forsatsvinduer.

BYGNINGSHISTORIE

Ebeltoft ligger i et kuperet terræn, der skråner ned mod vandet og havnen, som i mange år udgjorde byens livsnerve. Havnen var særlig

fordi den som den eneste på den østjyske kyst ligger mod vest, hvor vigen gav læ fra Kattegat og derfor udgjorde havnen et eftertragtet ophold, når vejret på havet blev for voldsomt. Ebeltoft fik købstadrettigheder i 1301 af kong Erik Menved, men byen er formentlig langt ældre. Mod syd ligger byens ældste del omkring Havnegade, Kirkegade, Søndergade og den sydlige del af Nedergade, hvor der var optimale betingelser for at anlægge havnen, som i mange år udgjorde rammerne for byens hovederhverv – skibsfarten. Ebeltoft var udskibningshavn for tømmer og brænde til København fra de store kongelige skovbesiddelser, der var på Djursland og skibsfarten med tømmer gjorde Ebeltoft til en relativt betydningsfuld og velhavende købstad.

Ebeltofts byplan og gadestruktur er overordnet dikteret af hovedvejen fra nord, hvor byen i løbet af de næste århundreder voksede op langs hovedstrøget Nedergade-Adelgade. Købmændene dominerede den nordlige bydel, hvilket ses i de store, toetagers bindingsværksgårde, gerne med svalegang, der dominerer den nordligste ende af Adelgade. Den sydlige del af byen var derimod hjemsted for skippere, søfolk og fiskere. Området omkring Overgade, Nedergade og Søndergade udgjorde byens småkårs kvarter, hvilket stadig kan aflæses i de mindre huse på små grunde. I løbet af 1500-tallet blev gadenettet i bykernen udbygget, som det i store træk ser ud i dag karakteriseret ved sit snoede og kuperede gadenet med husene beliggende helt ud til vejskellet.

Modsat mange andre købstæder har Ebeltoft været forskånet for større bybrande og derfor står bykernen relativt intakt med mange ældre bindingsværksbygninger omkring det ældre gadeforløb.

Indtrykket af den koncentrerede bykerne blev forstærket i 1657 ved indførelsen af konsumptionsafgiften, idet indgangen til byen blev begrænset til tre porte, en i henholdsvis syd, øst og nord, mens byen mod vest var afgrænset af tangdiger, der var meget høje for at beskytte de bagvedliggende kålhaver fra oversvømmelser.

I løbet af 1700-tallet begyndte skibstrafikken overvejende at vende blikket mod Nordtyskland og Østersøområdet. Hermed var Ebeltofts storhedstid indenfor skibsfart en epoke blot og en langvarig krise satte ind. Den varede indtil begyndelsen af 1800-tallet, hvor der var etableret gode afsætningsforhold for kornproduktion. I samme periode blev flere af byens markante industrivirksomheder grundlagt blandt andet S.B. Lundbergs Maltfabrik og Farvergården. 1900-tallet var præget af en tid med noget mindre økonomisk vækst, men i stedet for private initiativer blev der opført mange offentlige værker og institutioner blandt andet et gas- og vandværk og den markante toldkammerbygning af Hack Kampmann, der nu er glasmuseum. Endvidere opførtes H. W. Wencks nu nedrevne stationsbygning til

den private jernbane mellem Ebeltoft og Trustrup. De blev alle opført i udkanten af den gamle bykerne ligesom et nyt område nord for den gamle bykerne skød op med boliger, der var inspireret af funktionalismen og Bedre Byggeskik.

Nygade 3 er opført i 1811 af tømmersmand Heinrich Petersen, men er muligvis en ombygning af et hus, der stammer tilbage fra sidst i 1600-tallet.

KILDER

Kommuneatlas Ebeltoft. Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen i samarbejde med Ebeltoft Kommune, 1999.

Det gamle Ebeltoft. Robert Egevang. Nationalmuseet, 1975.

En vandring i det gamle Ebeltoft. 1 Ebeltoft trop og flok. 1962.

Ebeltoft Købstads Historie. Poul Rasmussen og Gustav Albeck. Udgivet af Ebeltoft By. 1951.

MILJØMÆSSIG VÆRDI

Den miljømæssige værdi knytter sig til bygningens beliggenhed på den brolagte Nygade, hvor dens beskedne størrelse, og bygningskroppen med pudset facade og teglhængt tag, indgår som en integreret del af både Nygade og Ebeltofts ældre bebyggelse og bidrager dermed væsentlig til det stemningsfulde bymiljø i Ebeltofts gamle bykerne. Hertil kommer den lille pigstensbelagte gårdhave med baghus, der ophøjer det traditionelle miljø omkring Nygade 3.

Nygade 3 ligger midt i husrækken på den smalle, brolagte Nygade.

KULTURHISTORISK VÆRDI

Den kulturhistoriske værdi knytter sig i det ydre til bygningen i relativ righoldig, opstolpet bindingsværk med gennemstukne bjælkeender, en dok under hver løsholt og endelig de prunkløse knægte, der både er tidstypiske og egnskarakteristiske træk for Ebeltoft og vidner om de store skovressourcer der fandtes på Djursland. Hertil kommer den overpudsede facade, hvor alle tegn på bindingsværk er søgt skjult, således at bygningen tog sig ud som en grundmuret bygning og derved fremstod ”finere” mod gaden, hvor grundmuring var et tegn på velstand. Overkalket bindingsværk er desuden egnskarakteristik for Ebeltoft, hvor det først blev almindeligt i begyndelsen af det 20. århundrede at tjære eller male bindingsværket i en anden farve. Tillige har det ubrudte tegltag med skorstenspipen i rygningen kulturhistorisk værdi, idet det vidner om

datidens levevis, hvor tageetagen blev brugt til opbevaring. Hertil kommer skorstenspipen, da ildsteder var den eneste kilde til opvarmning og madlavning.

Den kulturhistoriske værdi knytter sig i det indre til den traditionelle grundplan med en forstue flankeret af stuer mod gaden, køkkenet mod gården og den enkle hønsestige til tageetagen. Hertil kommer de ældre bygningsdele og -detaljer, herunder loftbjælker med bræddeloft med lister, revle- og fyldingsdøre med gerichter, ældre indstukne hængsler eller hamborghængsler og t-greb, vinduerne med anverfere og stormkroge, der vidner om bygningens alder og udvikling.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Den arkitektoniske værdi knytter sig til den klart definerede bygningskrop med markant, opskalket og ubrudt tegltag, der giver bygningen fylde og tyngde. Hertil kommer den pudsede facade, der samler sig om den centralt placerede hoveddør og taktfaste vinduessætning. Dermed fremstår Nygade 3 som en beskeden, men meget harmonisk og karakterfuld bygning.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

De bærende fredningsværdier knytter sig i det ydre til bygningskroppen i bindingsværk med pudset facade over en høj sorttjæret sokkel og sugfjæl under det opskalkede, ubrudte tegltag og skorstenspipen i rygningen. Tillige til gårdfacaden med sorttjæret bindingsværk, gennemstukne bjælkehoveder og knægtbåren sugfjæl. Hertil kommer de ældre og traditionelt udførte bygningsdele og -detaljer, herunder vinduer, døre, hængsler og beslag samt den traditionelle materialeholdning.

De bærende fredningsværdier knytter sig i det indre til den traditionelle grundplan med forstue, der adskiller de to stuer og køkkenet mod gården, og til de ældre bygningsdele og -detaljer, herunder loftbjælker med loftbrædder med lister over samlingerne, revle- og fyldingsdøre med hængsler, greb og gerichter, vinduerne med alle detaljer, herunder anverfere og stormkroge samt hønsestigen. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning.

— ANBEFALINGER

Ingen angivet.